

ג'מאעה ג'מאעה

כרדו

תש"ס

אוניברסיטת בן-גוריון בנגב
הפקולטה למדעי הרוח והחברה
המחלקה ללימודי המזרח התיכון
מרכז חיים הרצוג לחקר המזרח התיכון והדיפלומטיה

כתב העת ג'מאעה יוצא לאור בסיועו של
מרכז חיים הרצוג לחקר המזרח התיכון והדיפלומטיה

מרכז הרצוג מחויב לקידום חקר ההיסטוריה, הדיפלומטיה, החברה והתרבות כמזרח התיכון.
המרכז מקיים ועידות וימי עיון, מוציא לאור אוספי תעודות, ספרי מקור ותרגום ומחלק מדי
שנה מלגות ומענקי מחקר לסטודנטים ולחוקרים. במרכז ספריית יען ויעץ ואוסף של
תעודות היסטוריות ודיפלומטיות מקוריות.

ג'מאעה جامعة

כרך ו
תש"ס

ערכת
חיה במבג'י-ספורטס

הוצאת הספרים של אוניברסיטת בן-גוריון בנגב
תש"ס

כתב העת ג'מאעה נערך על ידי
תלמידים של המחלקה ללימודי המזרח התיכון
באוניברסיטת בן-גוריון בנגב

המערכת
 חיה במבג'י-ספורטס, ורד הוכמן, ויקי היינה, אבנר ברקאי,
 אורית יקותיאל, טל שמיר

עריכה מדעית
 תגי רם

עריכה לשונית
 טובה שראל

כתובת המערכת והמנהלה:
 ג'מאעה, המחלקה ללימודי המזרח התיכון
 הפקולטה למדעי הרוח והחברה
 אוניברסיטת בן-גוריון בנגב, באר שבע 84105

כל הזכויות שמורות להוצאת הספרים של אוניברסיטת בן-גוריון בנגב

סדר ועימוד: פזנר ובניו בע"מ, ירושלים
 עיצוב העטיפה: אסנת חבושה

תוכן העניינים

7	דבר העורכת	
	"אני פאטמה זנְבֵרְיָה ואת מטפא קנְדִיל": היסטוריוגרפיה לאומית וכתובת היסטוריה פמיניסטית במרוקו	ליאת קוזמא
9		
	אלף לילה ולילה "האמיתיים" של אבו-חנא: שילוב סיפור "האני" בתוך ההיסטוריה במפנה המאה בגליל	טניה פורטה
33		
	האם תיתכן "דמוקרטיה אתנית"? יהודים, ערבים והמשטר הישראלי	אורן יפתחאל אסעד גאנם נדים רוחאנה
58		
	Benny Morris, <i>Righteous Victims: A History of The Zionist-Arab Conflict, 1881-1991</i>	רשימות ביקורת אילן פפה
81		
	Martin Kramer (ed.), <i>The Jewish Discovery of Islam: Studies in Honor of Bernard Lewis</i>	אמנון רוֹקֶקוֹצְקִין
88		
	סאלח, ארוא, אל־מבתסרון	יוסי אמיתי
97		
	מחקרים של צריכה: מה זה ולמה?	נקודה למחשבה רלי שכטר
117		
	על המחברים תקצירים באנגלית	
126		
vii		

מאמרים יוגשו למערכת בשני עותקים מודפסים ברווחים כפולים. רצוי לצרף דיסקט.
 הנחיות לרישום הפניות ומראי מקום אפשר לקבל במערכת.
 האחריות לכתוב במאמרים חתומים חלה על מחבר/ת המאמר בלבד.
 לאחר שהמחבר/ת אישר/ה את נוסח המאמר הערוך, המערכת איננה מחויבת לכל רישה
 נוספת מצדו/ה.

חומר לפרסום יש לשלוח עבור:

מערכת ג'מאעה
 המחלקה ללימודי המזרח התיכון
 אוניברסיטת בן-גוריון בנגב
 באר שבע 84105

טלפון המערכת: 07-6461454

פקס: 07-6472952

דואר אלקטרוני: jamaa@bgumail.bgu.ac.il

כתורות של ספרים ומאמרים ושמות מחברים יופיעו כפי שהם במקור, אם הם נכתבו
 באותיות עבריות או לטיניות, ועל פי כללי התעתיק הפונטי המפורטים בלוח התעתיקים,
 אם הם נכתבו במקור באותיות אחרות. מונחים בערבית ובפרסית יכתבו על פי תעתיק
 פונטי, כמפורט בלוח. מונחים בתורכית עוסמאנית יתועתקו על פי התורכית המודרנית.

כללי התעתיק לכתב העת ג'מאעה

האות	תעתיק מערבית	תעתיק מפרסית	האות	תעתיק מערבית	תעתיק מפרסית
ا	א	א	آ	א	א
ب	ב	ב	ب	ב	ב
ت	ת	ת	ت	ת	ת
ث	ת'	ס'	ث	ס'	ס'
ج	ג'	ג'	ج	ג'	ג'
ح	ח	ח	ح	ח	ח
خ	ח'	ח'	خ	ח'	ח'
د	ד	ד	د	ד	ד
ذ	ד'	ד'	ذ	ד'	ד'
ر	ר	ר	ر	ר	ר

דבר העורכת

אחת ממטרותיהם של מייסדי כתב העת ג'מאעה היתה ליצור מסגרת אקדמית שתהווה
 במה להצגת עבודות של חוקרים מדיסציפלינות שונות בנושא המרחב המזרח תיכוני.
 הגדרת מטרה כזו באה לתת ביטוי לשינויים המתודולוגיים שחלו במדעי הרוח והחברה
 בעשרים וחמש השנים האחרונות. שינויים אלה הביאו לסטטוס הגבולות הברורים
 שהבדילו קודם לכן בין הדיסציפלינות השונות ועשו אותם חמקניים יותר. שינויים אלה
 גם גרמו לידע המובחן שהתקיים בתוכן להיעשות גמיש וקונטינגנטי. כך נוצרה
 אופציה רבת-חזמית אשר ביקשה לבחון חברות ותרבויות בדרך אינטגרטיבית
 ומנקודות מבט שונות וכן להציג אותן ואת הידע הקיים עליהן כישויות דינמיות
 ומורכבות.

ג'מאעה ביקש לתת ביטוי פונקציונלי וקונספטואלי לתהליך המתואר והגילויין
 שלפנינו ממחיש זאת במידה רבה. הוא כולל מאמרים של חוקרים וחוקרות
 מדיסציפלינות שונות העוסקים בסוגיות הקשורות למרחב המזרח תיכוני והמעלים
 שאלות המשקפות את סטטוס הגבולות שנוצר בין תחומי הידע השונים.

סניה פורטה, אנתרופולוגית, בוחנת במאמרה את תהליך התהוותו של הסקסט
 ההיסטורי. היא עוקבת אחר האופן שבו אבו-חנא – המוכר בקהילתו כמספר סיפורים
 – כותב וממציא בכל פעם מחדש את ההיסטוריה של כפרו מול הקהלים המאזינים לו.
 פורטה מראה כיצד אבו-חנא משלב בתוך ההיסטוריה הקולקטיבית את זו הפרטית שלו,
 וכיצד שילובן של שתי ההיסטוריות הללו גם יחד מערער על הנרטיב ההגמוני שנקבע
 על ידי המשטר הבריטי בעבר הרחוק ועל ידי המשטר הישראלי בעבר הקרוב ובהווה.
 תוך שהיא מעלה באופן סמוי ועקיף את הבעייתיות המובנית בשימוש בסקסטים שבעל
 פה (oral history) היא גם ממחישה את תרומתם האפשרית להבנת תופעות ותהליכים
 תרבותיים, בכלל זה כתיבת היסטוריה.

מאמרה של ליאת קוזמא, היסטוריונית, עוסק גם הוא בהיסטוריוגרפיה אך מתרכז
 בתפקיד שמילאו נשים פמיניסטיות בכתיבת ההיסטוריה הלאומית של מרוקו ובמאבקן
 בנרטיב הלאומי ההגמוני שבו הובלטה תרומתם של הגברים במאבק לעצמאות המדינה
 ואילו תרומתן של הנשים הושכחה והועלמה. קוזמא מתארת את מאבקן של
 הפמיניסטיות במרוקו על הכנסתן להיסטוריוגרפיה ולנרטיב הלאומי כסיפור הצלחה.